

Konstytucja 3 maja w sztuce

CO ZMIENIAŁA KONSTYTUCJA 3 MAJA?

- zniesienie wolnej elekcji,
- zniesienie liberum veto,
- ograniczono rolę senatu,
- uznano chłopów za część narodu,
- gwarancja tolerancji religijnej,
- pozbawienie szlachty prawa najwyższej zwierzchności nad poddanymi,
- wprowadzono dziedziczność tronu,
- wprowadzono trójpodział władzy (ustawodawcza, wykonawcza, sądownicza).

Karolina Zale...

5:06 / 1:32:45

zoom

Portret Stanisława Augusta
Poniatowskiego, ok. 1785,
Muzeum Narodowe w Warszawie

Karolina Zale...

zoom

7:10 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Portret Stanisława
Małachowskiego (1736-1809),
marszałka sejmu, 1808, Muzeum
Narodowe w Warszawie

Karolina Zale...

8:40 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Damel, Portret Józef
Kazimierza Kossakowskiego, ok.
1812, Muzeum Narodowe w
Warszawie

Karolina Zale...

9:54 / 1:32:45

Anton Graff, Portret Stanisława Kostki
Potockiego (1785) Muzeum Pałacu Króla
Jana III w Wilanowie

Karolina Zale...

11:00 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Karolina Zale...

Józef Peszka, Hugo Kołłątaj, 1791,
Zamek Królewski w Warszawie

11:41 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

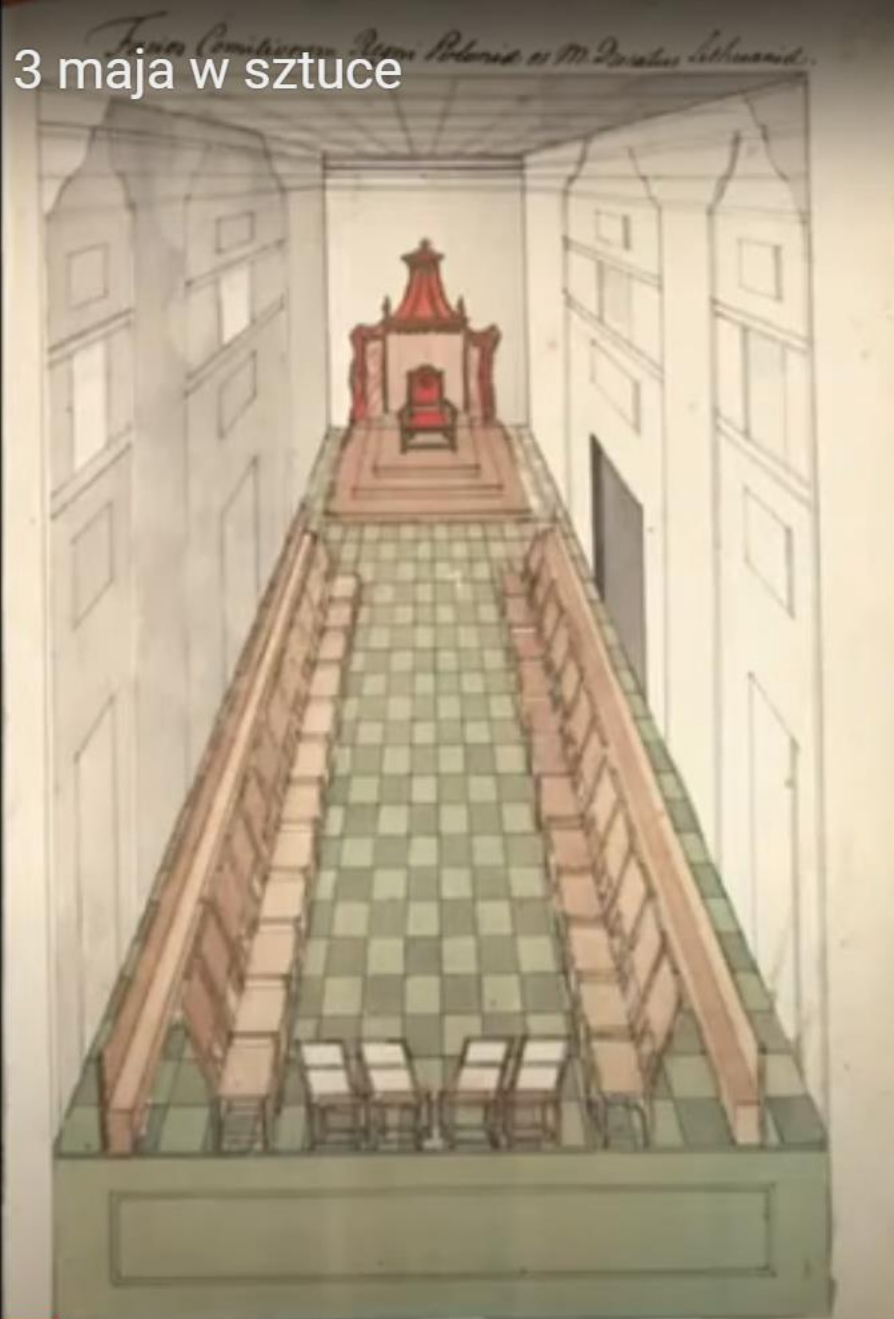
Józef Pitschmann, Tadeusz Czacki,
członek Komisji Edukacji Narodowej,
współtwórca Konstytucji 3 Maja,
Muzeum Narodowe w Warszawie

11:58 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Układ Sali Senatorskiej na Zamku Królewskim
w Warszawie w XVIII wieku, rysunek
ówczesny, Archiwum Główne Akt Dawnych

Karolina Zale...

12:30 / 1:32:45

Sala Senatorska na Zamku Królewskim w Warszawie

Karolina Zale...

13:12 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Historia Polska i. Konstytucja 3 Maja 1791 roku
Widok z sali sejmowej w Warszawie

Zaprzysiężenie
Konstytucji 3 maja 1791 przez
króla Stanisława Augusta,
ryt. Johann Friedrich Bolt,
wg rys. Gustawa Tauberta
Biblioteka Narodowa

Karolina Zale...

14:09 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jean Pierre Norblin de la Gourdain, Uchwalenie Konstytucji 3 maja 1791, po 1791, Muzeum Narodowe w Warszawie

15:07 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jean Pierre Norblin de la Gourdaine – rysunek, Józef Łęski – grafika, Uchwalenie
Konstytucji 3 maja 1791, po 1791, Muzeum Narodowe w Warszawie

16:37 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jacques-Louis David, Przysięga w sali do gry w piłkę, 1791, Wersal
Przysięga złożona 20 czerwca 1789 r. przez 577 posłów Stanu Trzeciego po
wydaleniu ich z sali obrad Stanów Generalnych

18:16 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jean Pierre Norblin de la Gourdain, Przysięga Stanów Generalnych w 1789,
po 1791, Muzeum Narodowe w Warszawie

20:03 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

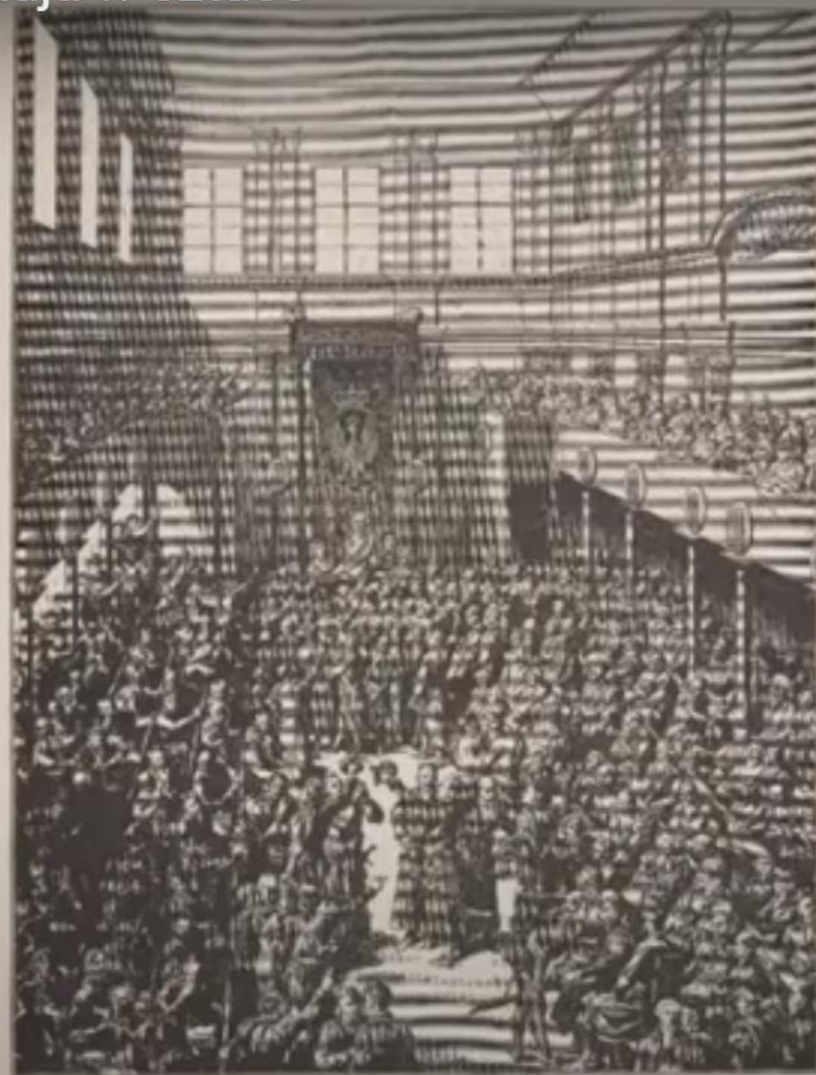
Kazimierz Wojniakowski, Uchwalenie Konstytucji 3 Maja, 1806, Muzeum Narodowe w Warszawie

20:44 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

ZAPISZCZANIE KONSTITUCYI PRZEZ KRAJĄ I STAN ZBIEGUJĄCYCH POLSKICH

W DROGU WARSZAWY W WARSZAWIE

Walery Eliaz Radzikowski, Uchwalenie
Konstytucji 3 Maja, Biblioteka
Narodowa

Karolina Zale...

21:50 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Zygmunt Vogel, Kościół
katedralny Św. Jana w
Warszawie, 1825, Muzeum
Narodowe w Warszawie

Karolina Zale...

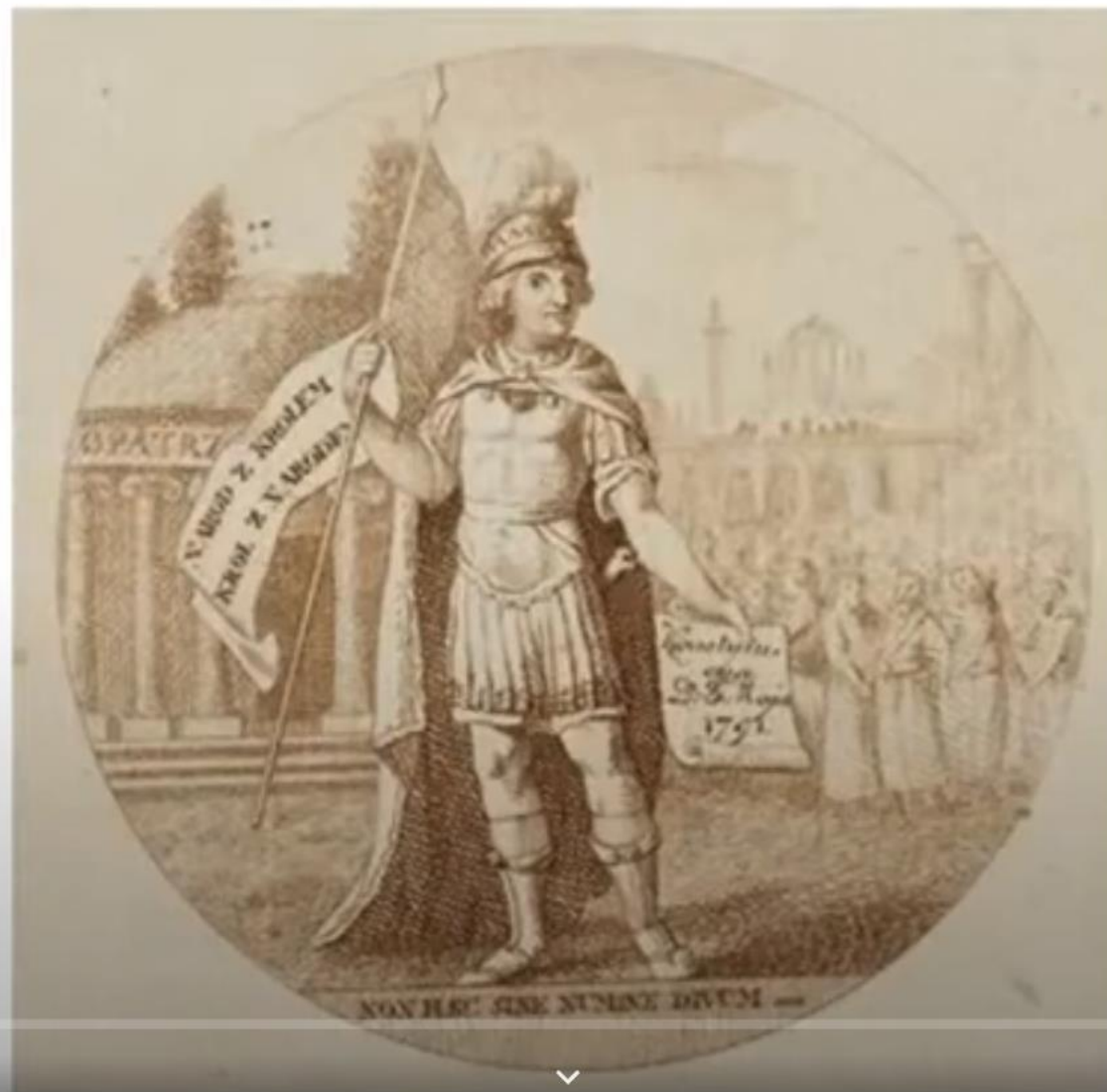

23:13 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Karol Michał Gröll, Stanisław August z kartą Konstytucji 3 maja, 1792,
Muzeum Narodowe w Warszawie

24:18 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

John Friedrich, Alegoria Konstytucji 3 maja 1791, 1792, biblioteka Narodowa

Karolina Zale...

27:03 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

*Sous le Règne de Stanislas Auguste
1791*

John Friedrich, Alegoria Konstytucji
3 maja 1791, Biblioteka Narodowa

Honor, Sława, Stałość, Siła
pod panowaniem Stanisława
Augusta 1791

28:34 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Dzień trzeci maja roku 1791, Biblioteka
Narodowa

Karolina Zale...

29:48 / 1:32:45

Daniel Chodowiecki, Die neue Polnische Constitution, 1792, Biblioteka Narodowa

ustęp IV *Ustawy Rządowej*:

„Lud rolniczy, spod którego ręki płynie najobfitsze bogactw krajowych źródło, który najliczniejszą w narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejszą kraju siłę, tak przez sprawiedliwość, ludzkość i obowiązki chrześcijańskie, jak i przez własny nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę prawa i rządu krajowego przyjmujemy (...)”.

Die neue Polnische Constitution
La nouvelle Constitution Polonoise

30:54 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

J.H. Loeschenkohl, Alegoria
Konstytucji 3 maja, 1791 (?),
akwaforta, Biblioteka Narodowa w
Warszawie

Tekst utworu Polonez trzeciego maja (1791)
autorzy domniemani: Franciszek Dionizy
Kniażnin, Aleksander Rodowski

*Zgoda Sejmu to sprawiła,
Że nam wolność przywróciła.
Wiwat! Krzyczcie wszystkie stany:
Niechaj żyje Król kochany!*

*Taka jest narodu wola:
Za swych braci i za Króla
Obywatel każdy wszędzie
Życie swojełożyć będzie.*

*Wiwat Sejm i naród cały!
Dziś nam Nieba żywot dały.
Wiwat! Krzyczcie wszystkie stany:
Niechaj żyje Król kochany!*

33:38 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Maurycy Trębacz, Cymbalista
(Koncert Jankiela), kon. XIX w.,
Muzeum Narodowe w Warszawie

Razem ze strón wiele
Buchnął dźwięk, jakby cała janczarska kapela
Ozwała się z dzwonkami z zelami z bębenki.
Brzmi *Polonez Trzeciego Maja*? — Skoczne dźwięki
Radością oddychają, radością słuch poją,
Dziewki chcą tańczyć, chłopcy w miejscu niedostoją —
Lecz starców myśli z dźwiękiem w przeszłość się uniosły,
W owe lata szczęśliwe, gdy senat i posły,
Po dniu Trzeciego Maja, w ratuszowej sali,
Zgodzonego z narodem króla fetowali;
Gdy przy tańcu śpiewano: *Wiwat Król kochany!*
Wiwat Sejm, wiwat Naród, wiwat wszystkie Stany!

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Księga dwunasta

35:42 / 1:32:45

zoom

Pierścień Fidis manibus – dla wiernych rąk

36:23 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Czterdzieści i jeden lat minęło dzisiaj
od uchwalenia Konstytucji 3 maja. Ileż
w tym przeciągu wielkich smutnych
wypadków! Włożyłem na pamiątkę
tego dnia pierścień *Fidis manibus* (...)

Pamiętniki Juliana Ursyna
Niemcewicza, dziennik pobytu
zagranicą, tom 1, 1831-1832

Antoni Blank, Portret Stanisława Kostki
Potockiego, po 1821, Muzeum
Narodowe w Warszawie

~~Na lewej ręce: pierścień *Fidis manibus*~~

37:04 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Marcello Bacciarelli, Portret lek.
Walentego Gagatkiewicza, lok. 1
Zamek Królewski w Warszawie

Złoty pierścień "Fidis Manibus"
nadany przez Stanisława Augusta
Walentemu Gagatkiewiczowi za
zasługi położone dla Konstytucji 3
maja.

37:53 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Anton Graft, Portret Jana Potockiego, 1785, Zamek Królewski w Warszawie
Portret Jana Potockiego w kontuszu, po 1804, Aldona Cholewianka-Kruszyńska, Łańcuckie portrety Jana Potockiego. Spotkania z Zabytkami 3-4
2011

39:07 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Józef Pitschmann, Portret
Kazimierza Nestora Sapiehy, 1787

40:13 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Chrzyciel Lampi, Portret Pawła
Grabowskiego, ok. 1790, Muzeum
Narodowe w Warszawie

42:25 / 1:32:45

Andrzej Jan Kanty Trzeciński, Dyssertacja o wzroście światła przez ducha obserwacji
i doświadczenia na rocznicę otwarcia Akademii Krakowskiej od Kazimierza
Wielkiego, 1791

Karolina Zale...

*Stany seymujące do Kościoła zgromadzone w pośród radosnych licznego nader
ludu okrzyków i cała powszechność podniesione do góry trzymając ręce
przysięgę na nową Ustawę Rządu wykonali. Skoro się po Kraju wieść rozeszła,
o tak nadzwyczajnem zdarzeniu, trudno określić, z jakim radości wdzięczności
uczuciem wszyscy wolnej ziemi mieszkańcy zapatrując się na to dzieło...
obchodzili odrodzenie swoje ... chcąc rychło w naywidoczniejszym okazać
światło przenikającą serca ich rozkosz; w następujący sposób wspomniane
obchodzili zdarzenie. Wyznaczywszy osobny na obchód jego dzień [imienin
Króla], Obywatele wymienionych Powiatów iednostaynie w ubiór zielony i
biały z kokardami na piersiach przybrani, a Obywatelki na głowie takż z
zielonemi i białemi wstęgami z napisem: Król Naród i Oyczyzna; do Kościoła
się zgromadzili, i równie tkliwy iak wspaniały okazali widok: przyiaciół
szczęścia Narodu. Po nabożeństwie na mieyscu zgromadzenia trwał aż do
następnego dnia patryotyczny z nayczulszym rozrzewnieniem okrzyk: NIECH
ŻYJE KRÓL z NARODEM i NARÓD z KRÓLEM.*

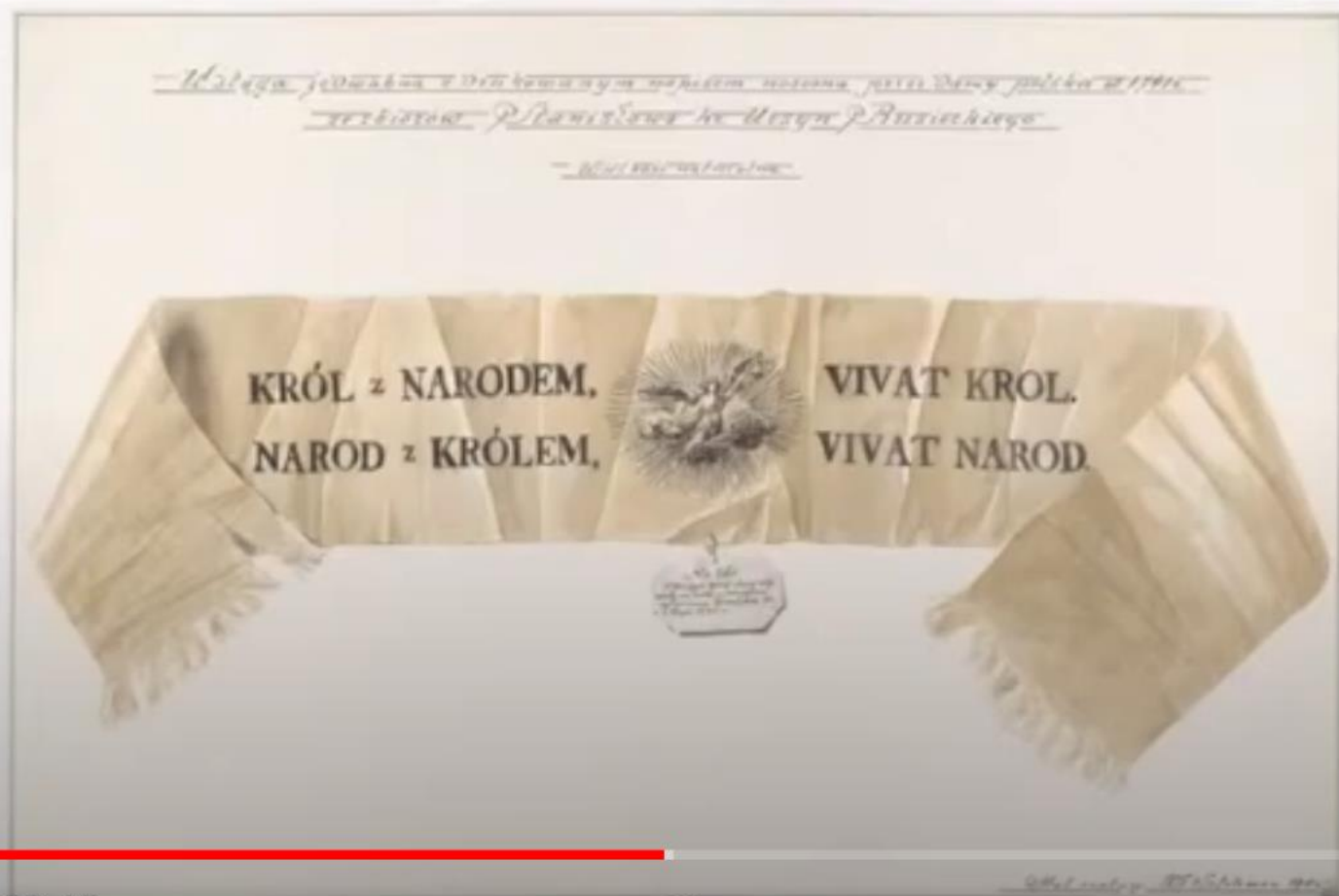

44:04 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Wstęga jedwabna z drukowanym napisem noszona przez damy polskie w 1791 r., ze zbiorów Stanisława Ursyn-Rusieckiego ; rysunek do publikacji: "PAMIĄTKI Z POWSTAŃ NARODOWYCH PRZEDSTAWIONE STARANIEM I NAKŁADEM DOMINIKA JEŻEWSKIEGO, Rysował Z NATURY Władysław Sztolcman, 1911, Muzeum Narodowe w Warszawie

45:43 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Chrystian Kamsetzer, Projekt
kolumny Sławy ku czci Konstytucji 3 Maja
1791 roku w Warszawie, 1791-92,
Gabinet Rycin Biblioteki Uniwersytetu
Warszawskiego

47:21 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja w Antopolu
Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja w Benicy (nie istnieje)

48:27 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kolumna 3 Maja w Leonpolu
(Białoruś) fundowana przez
Jana Nikodema Łopacińskiego,
1791

Karolina Zale...

«...umyśliłem upamiętnić tu na
rubieży Rzeczypospolitej w obliczu
groźnego wroga naszego — wielkie
dzieło Konstytucji 3 Maja, w którym i
moja pars fuit, chociaż skromna. W
tym celu kazałem wymurować słup
wysoki podług mego obrysu na
odkrytem miejscu prawie nad samą
Dźwiną, aby był zdaleka widoczny
nieszczęśliwym braciom naszym za
kordonem i nadzieją serca ich krzepił.
W dniu 18-go praesentis odbyliśmy
poświęcenie tej pamiątki [...].
JWielmożny Biskup miał piękną
mowę, którą wielu do łez rzewnych
pobudził, osobliwie, gdy obróciwszy
się na Północ, wspomniął oderwany
kraj od Rzpltej i współbraci w
niewoli... Na słupie umieściłem
tablicę ze stosownym napisem».

49:58 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja w Bezdzieżu (Białoruś)

Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja w Faszczówce (Białoruś)

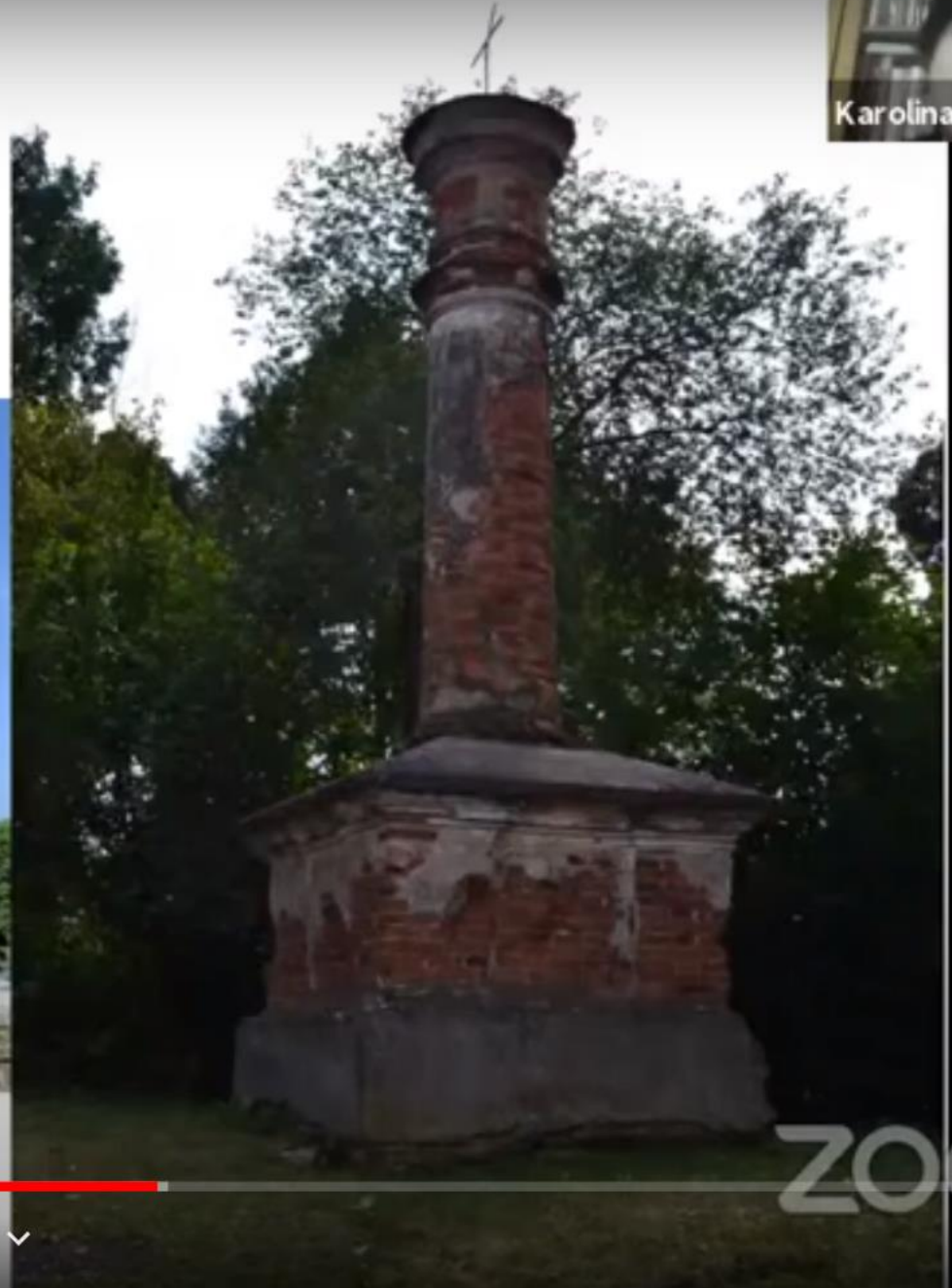
51:12 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja w
Głębokiem (Białoruś)

Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja w
Mohylowcach (Białoruś)

Karolina Zale...

51:45 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja
w Nowojelni (Białoruś)
Kolumna ku czci Konstytucji 3 maja
w Petrykowie (Białoruś)

Karolina Zale...

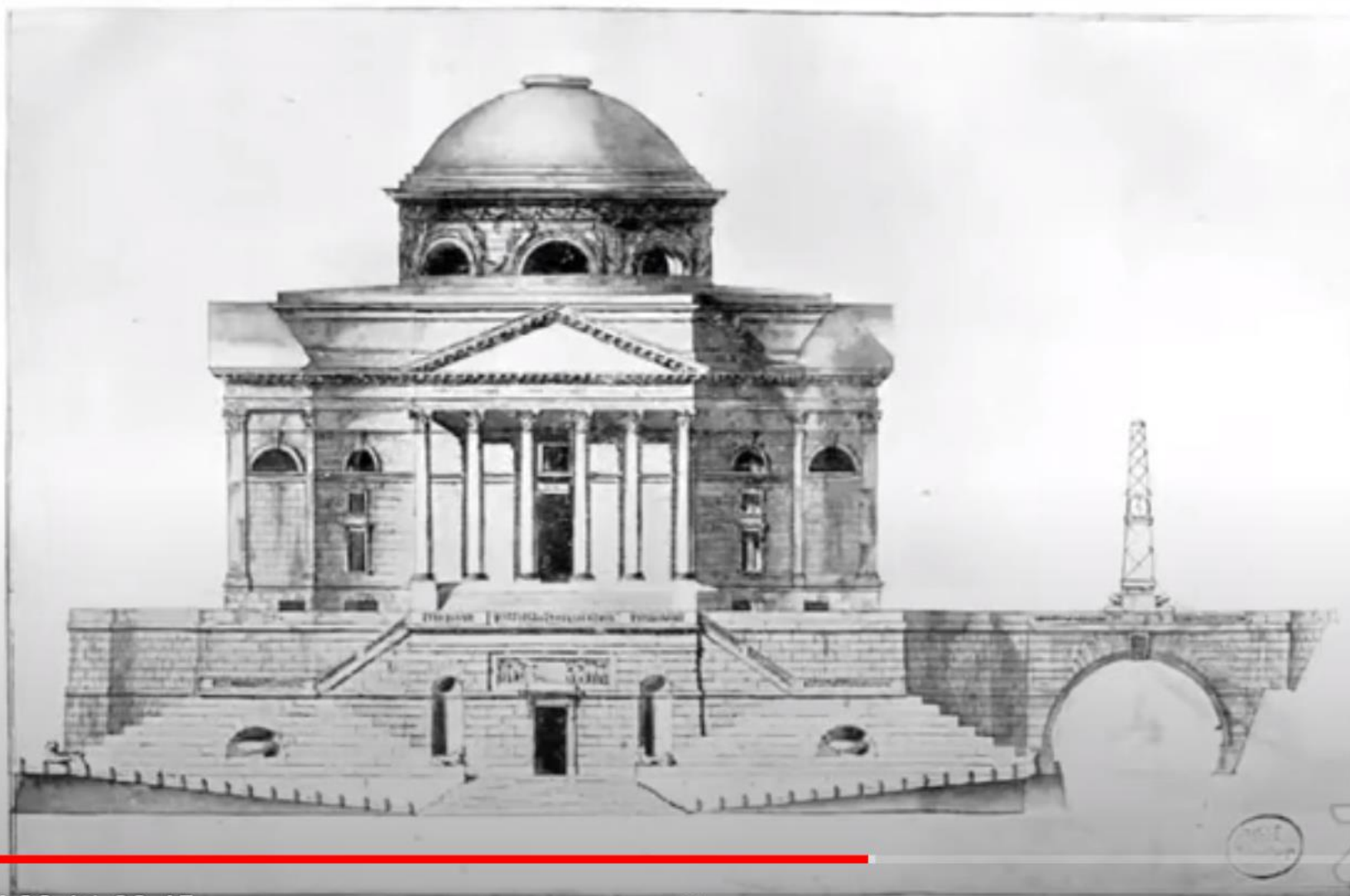
53:40 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jakub Kubicki, projekt Świątyni Opatrzności Bożej, Gabinet Rycin Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego

Karolina Zale...

54:30 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Zygmunt Vogel, Kaplica ustawiona w miejscu wmurowania kamienia węgielnego pod Kościół Opatrzności Bożej, po 1792, Biblioteka Narodowa

56:25 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kapliczka z kamieniem węgielnym pod Świątynią Opatrzności w Ogrodzie Botanicznym w Warszawie, lata 30-te XX w., Biblioteka Narodowa

57:39 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kapliczka z kamieniem węgielnym pod Świątynią Opatrzności w Ogrodzie Botanicznym w Warszawie

58:45 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Johann Georg Holtzhey, Medal dla uczczenia Konstytucji 3 Maja, srebro, 1791, Muzeum Narodowe w Krakowie

Pierwszy złoty medal, autorstwa niderlandzkiego artysty Johanna Georga Holtzheya, ofiarowali królowi Stanisławowi Augustowi Holendrzy Gülcher i Mülder wraz z listem datowanym na 2 sierpnia 1791 roku. Całą jego treść, gdzie zawarto również objaśnienia bogatego programu ikonograficznego opublikowano na łamach *Gazety Narodowej y Obcej* z dn. 17 sierpnia, nr 66, s. 263.

Karolina Zale...

Opisanie medalu.
Na jedney stronie wyrażona jest twarz J. K. Mci, z wieńcem ciębowym na głowie, z napisem: Stanislaus Augustus, Dei Gratia Rex Poloniae, Poloniae Patris; na drugiey stronie widzieć kulę ziemską, na której wycięte są herby polskie, na teyże kuli znajduje się znak X wyrażający tolerancję chrześcijańską, tudzież koronę murawą, czyniącą aluzję do przywilejów mści. Na boku anioł skrzydlaty (oznaczaący geniusz rewolucyjny) deptający nogami zgruchotane prawo i więzy (ambona obcych gwałtów i przemocy) w lewey ręce anioł trzyma czapkę wolności, w drugiej oliwkę i różdżkę, i *colucum mortuorum*, na znak fałszywej wiary i powstanie, która z zdarzenia tego sływa na państwo całe. O kule ziemską oparte są pięć konstytucyj: konstytucja, i trzeci rycerz, z wałkami i mieczem sprawiedliwości; na dowód, że magistratury i trybunały, bez względu na osoby i urzędy, wyrządzać mają jednakoową sprawiedliwość w całej rozpiętości. Na górze widzieć oko opatrzone promieniami, rozumiejące promienie jasności na wszystkie te obiekty, jako znak cudownej swojej mocy, w przywróceniu rozładnej całej narodowi wolności; w utwierdzeniu i broni, i w położeniu szranków szkodliwemu fanatyzmowi. Napis na górze *terror liber*, czyli wolność od wszelkiej bojaźni; na spodzie napis *ex perhac fide* (czyli: z fałszywego wiarygodnego) 3. maja 1791.

59:34 / 1:32:45

Johann Georg Holtzhey, Medal dla uczczenia Konstytucji 3 Maja, srebro, 1791, Muzeum Narodowe w Krakowie

1:00:40 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Szabla z czasów Konstytucji Trzeciego Maja
1791, Muzeum Narodowe w Krakowie

„Konstytucja”, monogram „SAR” pod korona i
„Dzień 3 Maja 1791 Ru”. Po lewej postać jeźdźca
z szablą nad głową, na wspinającym się koniu i
napisy: „Vivat Wolność” i „Polska”

Karolina Zale...

1:01:38 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kielich, 1791-1798, Muzeum Narodowe w
Warszawie
HASŁO OYCZyste KRÓL Z NARODEM / NARÓD
KRÓLEM VIVAT

Karolina Zale...

1:02:11 / 1:32:45

STANISŁAW AUGUST PONIATOWSKI

DUMNY
PEŁEN NADZIEI
ZAMYŚLONY
SMUTNY
STOI PO STRONIE
SZLACHTY
GOTOWY
DO WALKI
WYKSZTAŁCONY
WŁADCZY
MYŚLI
O PRZEMIJANIU

1:03:00 / 1:32:45
P. von Krafft, Portret Stanisława Augusta,
ok. 1767

źródło ilustracji:
cyfrowe.mnw.art.pl

Marcello Bacciarelli, Portret Stanisława
Augusta z klepsydrą, 1793

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Chrzyciel Lampi, Stanisław
Szczęsny Potocki z synami
Stanisławem i Szczęsnym
Jerzym, 1788-90, Muzeum
Narodowe w Warszawie

Karolina Zale...

1:04:06 / 1:32:45

zoom

Jan Chrzyciel Lampi, Portret hetmana
Franciszka Ksawerego Branickiego z
synami Aleksandrem i Władysławem,
1788-90, Muzeum w Ałupce

1:05:36 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Karolina Zale...

Portret Seweryna Rzewuskiego.,
1788-90, Muzeum Okręgowe w
Tarnowie

1:06:01 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jean Pierre Norblin de la Gourdain, Wieszanie zdrajców, 1794, Muzeum Narodowe w Warszawie

1:06:50 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Franciszek Smuglewicz, Grób
Ojczyzny, 1794, Muzeum
Narodowe we Wrocławiu

Z kamieniem grobowym:

Stanisław Szczęśny Potocki
Franciszek Ksawery Branicki
biskup Józef Kazimierz
Kossakowski

1:09:19 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Michał Stachowicz, Kościuszkę ratujący Polskę przed grobem, 1794, Muzeum Narodowe w Krakowie

1:10:24 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Kazimierz Wojniakowski, Zebranie towarzyskie w parku, 1797, Muzeum Narodowe w Warszawie

1:11:47 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Alegoria Wolności, rycina Karola Michała Grölla wg wzoru Franciszka Smuglewicza, 1791; Biblioteka Narodowa

1:12:53 / 1:32:45

Ignacy Krasicki

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły pocziwe!
Dla ciebie zjadłe smakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta nie zelżywe!
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,
Gniezdzisz w umyśle rozkoszy prawdziwe!
Byle cię można wspomódz, byle wspierać,
Nie żał żyć w nędzy, nie żał i umierać!

1:14:31 / 1:32:45

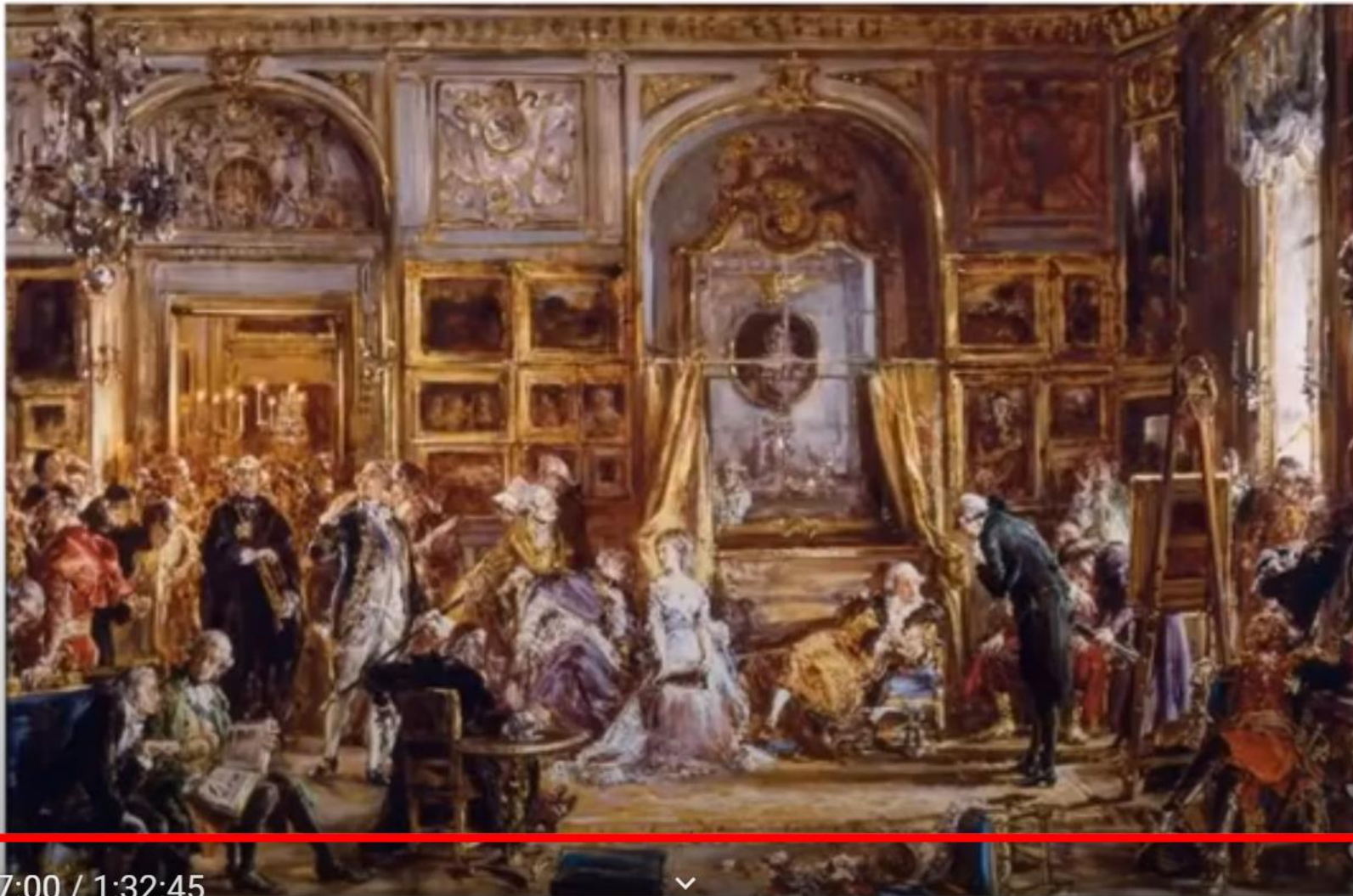

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Matejko, *Konstytucja 3 maja. Sejm Czteroletni. Komisja Edukacyjna*.
Rozbiór R.P. 1795, z cyklu *Dzieje Cywilizacji w Polsce*, 1888, Muzeum
Narodowe w Warszawie

1:17:00 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Matejko, Konstytucja 3-Maja, 1891, Zamek Królewski w Warszawie

Karolina Zale...

1:18:38 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Matejko, Jan Suchorzewski – fragment obrazu Konstytucja 3-Maja, 1891,
Zamek Królewski w Warszawie

1:22:45 / 1:32:45

zoom

Konstytucja 3 maja w sztuce

Stanisław August.

Jan Matejko Stanisław August
Poniatowski, 1892, Muzeum
Narodowe we Wrocławiu

Karolina Zale...

1:25:35 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Jan Styka, Konstytucja 3 maja (Polonia), 1891, 300 × 595 cm, Muzeum Narodowe we Wrocławiu

1:25:55 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Mieczysław Kurnatowski, Pamiątka Stuletniej Rocznicy Konstytucji 3 Maja, srebro, 1891, Muzeum Narodowe w Warszawie

1:27:33 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Pochód z okazji święta 3 maja, 1916, fot. Marian Fuks, Biblioteka Narodowa

1791 — 3 MAJ — 1916. UROCZYSTY POCHÓD W WARSZAWIE.
Rabinat warszawski ze 105-letnim rabinem Perlmutterem na czele (X).

Fot. Marian Fuks.

1:28:23 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

Zbigniew Libera, Kolumna Chwały w
Warszawie, 2018,
<http://oswiecenie.artmuseum.pl/pl/serie/0/buw-zl2>

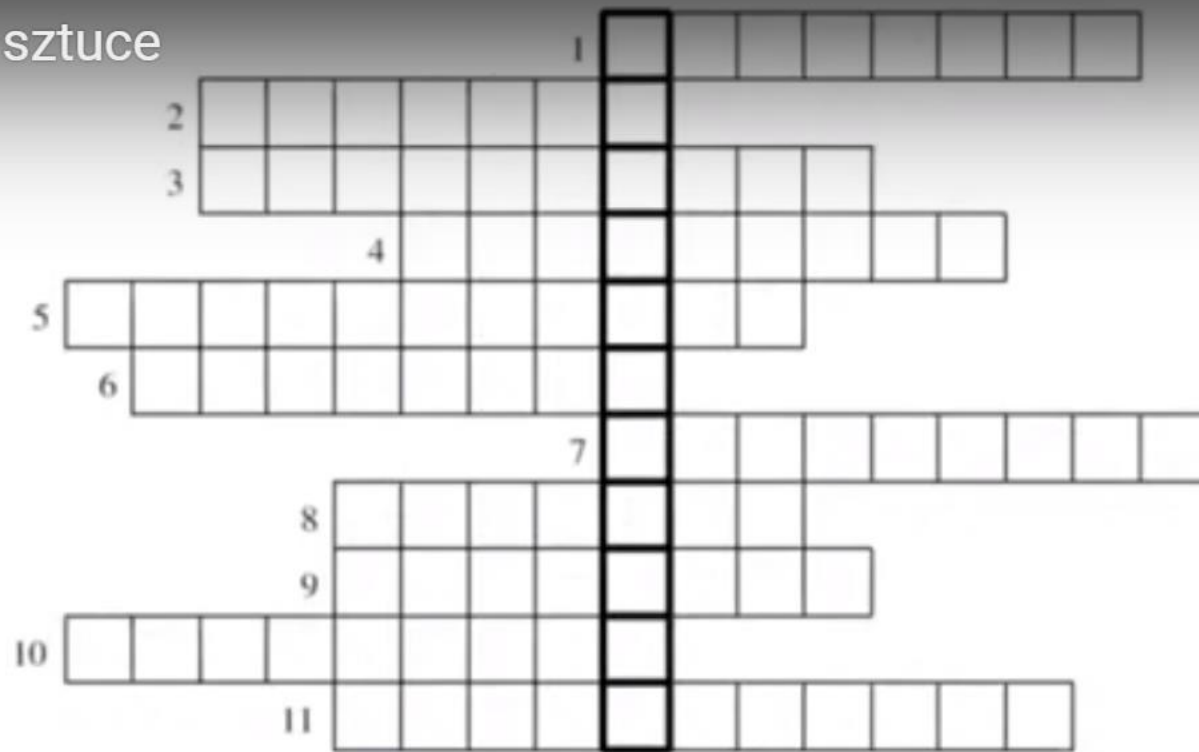
Karolina Zale...

1:29:20 / 1:32:45

Konstytucja 3 maja w sztuce

1. Jeden z autorów konstytucji, Hugo...
2. Słynny malarz
3. Prawo, które nakazywało królowi konsultować się ze szlachtą
4. Funkcja Stanisława Małachowskiego
5. Sejm, który uchwalil Konstytucję
6. Miały miejsce w 1772, 1793 i w 1795 roku
7. Miejsce, gdzie zawiązano spisek przeciwko reformom Konstytucji 3 Maja
8. Element stroju szlacheckiego
9. Warstwa społeczna podejmująca decyzje w Rzeczpospolitej Obojga Narodów
10. Prawo nadane przez króla szlachcie
11. Imię i nazwisko ostatniego króla Polski

1:31:49 / 1:32:45

